

“52 Erkek 52 Hafta” Yazı Dizisi ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti, Erkeklerin Şiddet Anlatıları Üzerinden Tartışmak

*The Article Series of “52 Men 52 Weeks” and Discussing the Violence against Women
via the Men’s Narratives of Violence*

Şenay Leyla Kuzu*

Öz: Bu çalışma toplumsal cinsiyet çalışmalarında merkezi bir konu olan kadına yönelik şiddet tartışmalarını “52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisi örneğinden hareketle tartışmayı amaçlamaktadır. Kadına yönelik şiddet meselesi ilkin kadın hareketi içinde önemli bir tartışma konusuyken daha sonra konu hem kurumsal mekanizmalara hem de akademik alana taşınmıştır. Son dönemlerde ise kadına yönelik şiddet meselesi yeni medya araçları ile geniş bir tartışma alanına kavuşmuştur. Bu sebeple şiddetin biçimleri, nedenleri, kadınlar ve erkekler tarafından nasıl deneyimlendiği hakkında hem nicel hem de nitel verilere daha çok ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Feminist çalışmalara, erkeklerin başta şiddet olmak üzere çeşitli deneyimlerinin dâhil edilmesi görece geç olmuştur. Toplumsal cinsiyet meselelerinin ilişkisel boyutu dikkate alındığında erkeklerin deneyimleri önemli olmaktadır. İşte bu çalışma 2018 yılında yayınlanan “52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisinden yola çıkarak hem erkeklerin kişisel deneyimlerinde şiddetin yerini hem de Türkiye’deki toplumsal cinsiyet ilişkilerine dair görüşlerini Maxqda nitel veri analizi programından yararlanarak analiz etmektedir. Bu sayede en yaygın şiddet türleri, şiddetin deneyimlendiği alanlar ve şiddetin nedenleri konusunda veriler düzenlenirken şiddetin hem erkeklerin deneyimlerinde kurucu bir öge olduğu hem de erkeklik inşa sürecine sızdığını görmek mümkündür. Yazı dizisinde sırasıyla en çok psikolojik şiddet, cinsel şiddet, fiziksel şiddet ve ekonomik şiddet tartışma konusu yapılırken, şiddetin deneyimlendiği alanlar olarak aile, okul, işyeri ve sokak sıralanmaktadır. Şiddetin nedenleri arasında kültürel toleransın yüksek olması, ataerkilliğin içselleştirilmesi ve erkeklerin kırılabilirliği veya güvensizliği ön plana çıkmaktadır. Erkeklerin de kadına yönelik şiddet meselesini tartışması ve feminist harekete/kadınlara destek vermesi ise en çok tekrarlanan çözüm önerisi olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Erkeklerin Şiddet Anlatıları, “52 Erkek 52 Hafta” Yazı Dizisi.

Abstract: This study discusses the discussions about violence against women which is a central subject in gender studies by taking the article series of “52 Men 52 Weeks” as the sample. The issue of violence against women is an important discussion topic in the initial stages of women’s movement and

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, leyla@gantep.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-3245-9399.

afterwardsthis subject is carried more to both the institutional mechanisms and academia. Recently, the issue of violence against women has reached a wide sphere with new media tools. Thus, both quantitative and qualitative data considering the shapes and reasons of violence and how women and men respectively have experienced it is considered to be a necessity more than ever. The inclusion of several experiences of men particularly violence is relatively new in feminist studies.. Men's experiences are crucial when the relational dimension of gender issues is considered. This study, inspired by the article series of "52 Men 52 Weeks", which was published in 2018, analyses both the spaces of violence in their own experiences and their opinions about gender relations in Turkey by using the Maxqda Qualitative Analysis Programme. By this means, when the data about the most prevalent types of violence, the spaces where the violence is experienced and the reasons for violence are revealed , it is possible to see that violence is a constructive element in men's experiences and disseminates into the construction of masculinity. While psychological violence, sexual violence, physical violence and economic violence are considered as the subject matter of the research respectively in the article series, the spaces where violence is experienced are sorted as family, school, workplace and street. Among the reasons for violence, the highness of cultural tolerance, internalizing the patriarchy and vulnerability or mistrustfulness come into prominence. Men's discussing the problem of violence against women and their support for the feminist movement and women are the most repeated solutions suggested by them.

Keywords: Violence Against Women, Men's Narratives of Violence, The Article Series of "52 Men 52 Weeks".

Summary

Although the discussions of violence against women are not new, the inclusion of men into this field is relatively new. The course of the discussions is determined by not degrading the several experience differences into one and the criticisms about the necessity of the plural experiences to be taken into consideration. The masculinity studies nourished from this basis created a field that discusses the differences of experiences among men. It may be said that the perspective of masculinity which perceives it as relational and constructed, has brought a new dimension to the discussions of violence against women. Apart from the violence against women, the experiences of violence among men gravitate our perspective to male violence as violence does not appear only as an experience that is gravitated from men to women or one institution (for instance, within the family). Male violence is carried via institutions and comes our way with several experiences. Besides, it is not all the time so easy to talk about how violence has an establishing place and mention masculinity on these grounds. This article discusses the violence against women in Turkey, with a more general statement, discussing male violence by focusing on the article series "52 Men 52 Week" published by Bianet (Independent Communication Web) in 2018. Concerning that kind of discussion, a discussion ground is created about the reasons for violence, the fields where it is

experienced, the solution offered to violence and the process within which masculinity is learned based on men's experiences.

This article series focuses on the experiences of violence and masculinity experiences of men from different fields as a broadcaster, writer, actor, radio-programmer, film critic, screenwriter, director, teacher, therapist, reporter, academician and translator. In the article series, violence appears as a subject that is mostly witnessed, applied, product of minds, or as Rauf Kösemen stated, "compiled from the memory of men." The article series focuses on media, academia, sport, school and close relations first, and male experiences that spread information and memories. Due to the variety of different men's experiences, Maxqda Qualitative Data Analysis is used. In this way, the classification and analysis of the comprehensive data of the article series become possible. In the first phase of coding, the types of violence, the reasons for violence and the spaces where violence is experienced come to the forefront. In the second phase, how masculinity is learned and various ways of the socio-cultural field that are related to this (as homo-social fields, understanding the roles associated with sexism and the dominance of the sexist language) come into prominence. In the third phase, how man's values to man violence and rivalry permeate to men's constituent experiences. Lastly, the suggestions by men about violence against women come to the forefront. Hence, regarding the article series (by taking the codes and sub-codes into consideration), there exist four subtitles in the article: experiences of masculinity between confrontation and questioning, the types of violence and the spaces where it is experienced, the discussions about the reasons of violence and suggestions to violence.

While masculinity is seen as related to power and violence at a significant rate, the empowering perspective is seen as "questioning" and "confronting" throughout the article series. In the article series, firstly, it is understood that violence spreads into all theories and is reproduced with the hands of the theories. Secondly, men's telling or writing about their own experiences is difficult contrary to what is believed (expressed as something hard in the article series). Finally, it is seen that the relations between men involve a particular scale of power and include men in the play of proving themselves and the need to the others in this play. Consequently, it is revealed that the discussions of violence against women should focalize on institutions and personal experiences instead of focusing on some institutions or experiences.

Giriş

Kadına yönelik şiddet ve genel olarak kadının ikincilliği veya tahakküm altına alınması meselesi yeni bir tartışma alanı değildir. Klasik feminist kuramlar, kadınların yaşadığı bu deneyimleri -farklı nedenlerin altını çizseler de- tartışmışlardır. Bu klasik gelenek içinde bazı

kuramcılar, kadına yönelik şiddeti merkezi bir konu olarak ele alıp, cinselliği kadının baskı altına alınmasının nedeni olarak gören biyolojik temelleri analiz ederken diğerleri ataerkinin eşitsiz cinsiyet rolleri üzerine odaklandılar (Messerschmidt, 2019: 25-31). Bu kuramsal tartışmalar 1970'ler ve 1980'lerin ilk yarısına kadar hâkim bir gelenek olarak tartışmaları belirlemesine rağmen zamanla ataerki kavramı çok yönlü bir eleştiriye tâbi tutulmuştur. Bu eleştirilerden en önemlisi hem kadınlar hem de erkekler arasındaki farklılıkların (sınıf, yaş, cinsellik gibi) dikkate alınmamış olmasıdır. Bu nedenle hem tek bir erkeklik üzerine yoğunlaşma hem de bütün erkeklerin şiddet uygulayıcılar olarak eşitlenmesi anlayışı eleştirilmiştir (Messerschmidt, 2019: 40). Öyle ki bu düşünce zemini içinde erkekler, gücü elinde bulunduran ve diğerlerine yönelik baskı kullanma araçlarına sahip olurken ataerki sistemin olmazsa olmaz yapısal unsurları aile ve cinsiyete dayalı iş bölümü olur (Yarar, 2015: 15). Ancak bu süreç, 1980'lerin başında hem farklı kadın deneyimlerinin (siyah feministler gibi) eleştirileri hem iktidar tanımının tek ve bütüncül olmadığı (Foucault gibi) hem de cinsiyetin ne olduğuna dair (Butler'ın eleştirisi) eleştiriler nedeniyle tartışmaya açılmıştır (Stone, 2015; Yarar, 2015: 15). Bu eleştirilerin ışığında cinsiyet, yapılan ve sürekli yeniden yapılan bir icraya dönüşürken iktidar bizzat kadınların da içinde olduğu bütün ilişkilere yayılan bir hale dönüştü. (Stone, 2015:95-99). Böyle bir teorik kaymadan sonra tartışma, iktidara sahip olan ve bu iktidarı kadınlar üzerinde tek yönlü olarak gösteren erkeklik konumundan uzaklaşmıştır. İşte Connell başta olmak üzere erkeklik çalışmalarının beslediği alan, tam da bu toplumsal cinsiyet ilişkilerinin parçalı, çok değişkenli ve ilişkiyel olduğu fikridir (Connell, 2019; Bourdieu, 2015).

Toplumsal cinsiyet çalışmalarında, kadına yönelik erkek şiddetinden, eril şiddetin analizine doğru bir kayma yaşanmaktadır. Geniş ölçekli eğitim, yaş, sosyo ekonomik statü gibi değişkenleri de hesaba katan daha kapsayıcı araştırmalar son dönemlerde artmaktadır. Türkiye'deki kadına yönelik şiddet literatürüne bakıldığında özellikle saha araştırmalarına dayanan birkaç çalışma ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi "*Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*"¹ araştırmasıdır. İkinci önemli araştırma, Aksu Bora ve İlknur Üstün'ün "*Sıcak Aile Ortamı*" *Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*² başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışma farklı yaş, etnisite ve meslekten

¹ TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından yaptırılan "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları" Araştırması, 4287 soru formunun uygulandığı bir saha araştırmasıdır. Aile içi şiddet ve kadına yönelik aile içi şiddet kavramlarının tanımı yapıldıktan sonra şiddette "cinsel kimlik" ve "erkek otoritesi"nin Türkiye'de yapılacak çalışmalar için başlangıç oluşturacağı belirtilmiştir (s.8). Araştırmada, ebeveynlerin şiddet geçmişleri, çocukken şiddete maruz kalma, madde bağımlılığı ve istihdam gibi değişkenler ön plana çıkmıştır. Araştırmada sadece bireyler arası ilişkiye odaklanılmamış yapısal unsurlara da yer verilmiştir. Bu nedenle çalışma, hem ailedeki bireyler arasındaki ilişkiye hem de ekonomi ve gelir gibi diğer unsurlara odaklanmıştır (s.13). Araştırmada şiddetin nedenleri sorulduğunda ön plana çıkan ilk üç neden sırasıyla "maddi güçlükler", "kocanın aşırı sinirli olması" ve kocanın akrabalarının kışkırtması" olarak belirtilmiştir (s. 143).

² Nitel bir araştırma olup 72 derinlemesine görüşmeye ve çeşitli yaşam öykülerine dayanmaktadır. Araştırma özetle iki konuya dayanmaktadır. Bunlardan birincisi; kadınlık ve erkekliğe dair kabullerdir. İkincisi ise bireylerin gündelik

kadın ve erkeğe odaklanan nitel bir araştırma olup, cinsiyetin yanı sıra diğer eşitsizlikleri bir arada tartışma ve düşünme imkânı vermektedir. Kadına yönelik şiddet araştırmalarında önemli bir başka araştırma, saha araştırması 2006-2007 yılları arasında yapılan, Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat'ın “*Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*”³ çalışmasıdır. Araştırma, kapsamlı nicel verilere dayanmakla birlikte şiddet konusunda çalışan kadın sivil toplum örgütlerinin ve kurumsal mekanizmaların bu konuda belli bir farkındalığı arttırdığının altını çizmektedir. Serpil Sancar'ın “*Erkeklik: İmkânsız İktidar Ailede Piyasada ve Sokakta Erkekler*”⁴ adlı çalışması ise aile, kuşaklar arası erkeklik, şiddete karşı duran erkeklerin deneyimi ve erkeklik krizi gibi konuları, erkeklerin deneyimlerini merkeze alarak tartışmaktadır. Erkeklik üzerine yakın tarihli araştırmalardan bir diğeri de “*Erkekliğin Türkiye Halleri*”⁵ çalışmasıdır. Erkekliklere ve farklı ilişkilere, deneyimlere dayanan araştırma ayrıca bir erkeklik tipolojisi geliştirmiştir. Burada amacımız kadına yönelik şiddet araştırmalarına yönelik bir literatür çalışması değildir. Ancak birkaç önemli saha çalışmasından da takip edileceği gibi 2000’lerden itibaren kadına yönelik şiddet araştırmalarında hem nitel yöntemlerin kullanılması hem de kadınların deneyimlerinin yanı sıra erkeklerin deneyimlerinin- sınıfsal, etnik ve yaş gibi farklarla birlikte-merkeze alınması konusunda artan bir eğilim söz konusudur.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, 2018 yılında Bianet’te yayınlanan “52 Erkek 52 Hafta”⁶ yazı dizisinde yazıları olan farklı mesleklerden ve farklı yaş gruplarından 52 erkeğin “Türkiye’de erkek olmak” ve

hayatta normları dönüştürme süreçlerine odaklanma diyebiliriz (Bora ve Üstün, 2005: 14). Yakın ilişkilerde şiddet çalışmalarına bakıldığında bu araştırmanın önemli yönlerinden biri hem kadınların hem de erkeklerin şiddet deneyimlerine ve kadınlık ve erkeklik inşa süreçlerine odaklanması olduğu görülmektedir. Bununla birlikte görüşme yapılanların farklı din, etnisite, meslek ve yaş kategorilerinde olması eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları toplumsal cinsiyet analizine dâhil ettiğini göstermektedir.

³ Saha araştırması üç farklı örneklem grubunda (Türkiye geneli, Doğu, Orta Batı) toplam 1800 kadınla yapılan anketlere dayanmaktadır. Araştırma feminist yöntemle dayandırılmakta ve Türkiye’de faaliyet gösteren 50 civarında sivil toplum kuruluşuyla da görüşmeleri içermektedir (Altınay ve Arat, 2008: 55-60). Araştırmanın önemli bulguları arasında feminist söylemin hem kadınlara (“haklı görülebilecek dayak yoktur” örneğinde olduğu gibi) hem de medyaya ulaştığı şeklindedir (s. 110).

⁴ Sancar, iki aşamalı nitel bir araştırma tasarlamıştır. Araştırmanın ilk aşamasında 200 erkeğe ulaşarak yaşam öykülerine odaklanmıştır. İkinci aşamada ise bunlardan 60 erkekle yapılan derinlemesine görüşmelere odaklanmıştır. Görüşmecilerin deneyimlerinden hareketle erkekliği nasıl tanımladıklarına, erkekliği bozan durumlara, krizlere ve korkulara yer verilmiştir (Sancar, 2009: 12-13).

⁵ Hale Bolak Boratav, Güler Okman Fişek ve Hande Eslen Ziya tarafından yapılan çalışma, hem nicel hem de nitel bir araştırmaya dayanmaktadır. Çalışmada evlilik, eş ve çocuklarla ilişkiler, çalışma ve erkekliğe ilişkin deneyimler gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca çalışmada erkekliğe dair beşli bir tasnif yer almaktadır. Bu tipolojiler; “Tasralı geleneksel”, “yoksul çelişkili”, “bireyselleşme arayışında”, “geleneksel metropollü” ve “bireyselleşmiş metropollü” şeklinde sıralanmaktadır (2017: 286-297).

⁶ “52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisinde yazısı olanların listesi sırasıyla şöyledir: Murat Çelikkan, Mehmet Eroğlu, Tuğrul Eryılmaz, Ümit Ünal, Hakan Bıçakçı, Yekta Kopan, Tayfun Pirselimioğlu, Murat Yetkin, Atilla Taş, Şener Özmen, Korkut Akın, Gökhan Durmuş, Ahmet Ümit, Volkan Ağır, Alper Hasanoğlu, Pakrat Estukyan, Sami Evren, Ali Kemal Çınar, İrfan Değirmenci, Mehmet Açar, Menderes Samancılar, Barış Ünlü, Bağış Erten, Turgut Yüksel, Fırat Yücel, Fatih Polat, Tanıl Bora, Tan Morgül, Haşmet Topaloğlu, Rauf Kösemen, Sureyya Evren, Olkan Özyurt, Tunca Öğreten, Zafer Yılmaz, Cem Erciyes, Özcan Sapan, Mahir Ünsal Eriş, Ulaş Bayraktar, Veysi Altay, Murat Utku,

“kadına yönelik şiddet” hakkındaki yazılarına dayanmaktadır. “52 Hafta 52 Erkek” yazı dizisinin çıkış aşamasını anlatan Haluk Kalafat, Hollywood yapımcılarından olan Harvey Weinstein’in ifşa edilmesi ve ardından yapılan tartışmalar sonrasında ABD’li oyuncu Alyssa Milano’nun sosyal medya paylaşımından (#bende/ #MeToo) ve sonrasındaki gelişmelerden esinlendiğini belirtmektedir. Öyle ki bu hashtag, kadınların cinsel taciz ve saldırı deneyimlerini paylaşmalarını ve sorunun ne kadar katmanlı olduğunu göstermeye yönelik bir çağrıydı. Bu çağrı, daha fazla kadının deneyimini anlatmaya teşvik ederken erkeklerin de deneyimlerini ve erkekliklerini sorgulamayı tetikledi. Örneğin Bianet (Bağımsız İletişim Ağı), #HowIWillChange hashtagine benzer şekilde #BenNasılDeğişeceğim” adlı hashtag ile erkeklerin konuşmasına destek vermiştir. Ardından bu konuşmayı uzun soluklu yapmak için “52 Hafta 52 Erkek” yazı dizisini başlatarak çeşitli mesleklerden erkeklerin, erkek şiddetini veya erkeklik meselesini tartışmasını sağlamıştır (<https://bianet.org/bianet/kadin/193117-52-erkek-52-hafta>). Bu çerçevede makale, 52 hafta devam eden ve şiddetin çeşitli boyutlarına odaklanan bu yazıları ele almaktadır.

Yazı dizisindeki verilerin analizi için Maxqda nitel veri analizi programından faydalanılmıştır. Kodlamalar, standart bir soru formu olmaması nedeniyle metinlerden hareketle tasnif edilmiş ve bu süreçte yazarların ifade ettikleri bağlama olabildiğince sadık kalınmıştır. Yazarların yazı dizisinden aktarılan ifadelerinin sonuna, yazı dizisinin haftası, yazarın adı, ve Maxqda nitel veri analizi programının atadığı konum eklenmiştir⁷. Kodlamalarda *şiddet biçimleri*, *şiddetin nedenleri*, *şiddetin yaşandığı alanlar* ve *şiddete dair çözüm önerileri* gibi temel konular ele alınmıştır. Metinlerde, erkekte kadına yönelen şiddetin yanı sıra yaygın bir biçimde erkekler arasındaki şiddet ilişkileri dikkat çekmektedir. Yazı dizisinde erkeklik kurucu birer unsur olarak ‘erkekler arası rekabet’ ve ‘erkeklüğünden şüphe’ gibi ifadeler, erkeklerin deneyimlerine yansımaktadır. Yazı dizisindeki erkekler, farklı kuşaklardan farklı aile yapılarından ve farklı yetişme ortamlarından olsalar da benzer sosyo ekonomik özellikleri (hemen hemen hepsinin eğitilmiş orta sınıftan erkekler olması) paylaşmaktadır. Bu benzerliklere rağmen bireysel yaşam öykülerinin ve deneyimlerinin farklılaştığı ve bu durumun yazı dizisine yansıdığı görülmektedir.

Maxqda nitel veri analizi programı yardımıyla da kodlamalar denendi ve tartışmaya katkı sağlayacağı düşünülen bazı bağlantılar tartışmaya dâhil edildi. Örneğin yazarlar kendilerinden bahsederken çoğunlukla ‘biz erkekler’ tanımlamasını kullanmışlardır. Metin yazarı olan erkeklerin aralarındaki farklılıkları bazen azaltma bazen önemsizleştirme bazen de kendileriyle ilişkilendirdikleri şiddet, toplumun özelliklerine eş tuttuklarını görmek mümkündür. Genel bir

Burak Kuru, Burak Göral, Mehmet Bozok, Yenal Bilgici, Kıvanç Sezer, Ömer Madra, Müfit Can Saçıntı, Can Tonbil, Derya Bengi, Ramin Matin, Emre Senan, Yıldırım Türker.

⁷ Örneğin, “1 Murat Çelikkın, Konum 3” şeklinde bir gösterim, yazı dizisinin ilk haftasını, yazarını ve yazı dizisinde kullanılan ifadenin metinde bulunduğu yeri (bir nevi cümle veya paragraf sırasını) ifade etmektedir.

ifadeyle erkeklerin kendileri ne ise toplumun da o olduğu şeklindeki bakış açısı metinlere sızmaktadır. Bu tartışmanın etkileşimci bakış açısıyla tartışılması mümkün olmakla birlikte Simone de Beauvoir'ın erkeklerin kamusal alandaki failliği tartışmasını hatırlatmaktadır (Beauvoir 2019: 28). Yazı dizisinde erkek = toplum benzerliğine ek olarak erkek = şiddet ve erkek = güç gibi diğer bazı benzerlikler de kurulmuştur.

Eski Mesele Yeni Tartışma Platformları: Yeni Medya Araçları ve Kadına Yönelik Şiddet

Sosyal medyanın veya daha genel bir ifadeyle yeni medyanın kadın hareketi ve toplumsal cinsiyet alanına sağladığı imkânlar son dönemde sıklıkla tartışılmaktadır. Sosyal medya bir yandan farklı özelliklere sahip genç kuşak kadınların seslerini duyurabildiği bir alan olurken diğer yandan uluslararası düzeyde farklı deneyimlere sahip kadınların taleplerini ve eylemlerini takip etme olanağı sağlamaktadır. Hem farklı küçük oluşumların, derneklerin taleplerini hem de kadın hareketinde uzun zamandır tartışılan kadına yönelik şiddet, erken yaşta evlilik ve cinsel taciz gibi baskın gündem konularını yeni mecralar aracılığıyla daha çok görünür hale getirmektedir. Sosyal medyanın daha çok ulaşılabilir ve tartışılabilir olması çözüm üretebilen özelliğini ön plana çıkarırken, sosyal medyanın etkililiği çeşitli açılardan tartışılmaktadır. Örneğin #BeenRapedNeverReported hashtagini konu alan araştırma, kadın ve kız çocuklarının belli nedenlerle (iş, duygusal ve fiziksel maliyetler gibi) durumlarını sosyal medyada paylaşma imkânı bulduklarını, sosyal medyanın geleneksel aktivizmden daha erişilebilir olduğunu, medya arayışlarıyla kendi muhitlerinde daha fazla bağlantı kurduklarını ve sorunlarını çözmeye katkı sağladıklarını tartışmaktadır (Keller vd., 2018: 27-30). Bununla birlikte kampanyaların ve hashtaglerin teknolojik olarak kolaylık sağladığı ve feminist kampanyaların bu şekilde yürütülmesinin etkin olduğu bilirse de deneyimlerini hashtag aracılığıyla paylaşanlarla yapılan görüşmelerde, kurucuların takibe maruz kaldıkları ve duygusal yükün (emotional 'tax') ön plana çıktığı örnekler bulunmaktadır (Mendes vd., 2018: 239)

Yeni medyanın feminist gündemi erişilebilir kılması, yaygınlaştırması ve çözüme katkı sunmasının yanı sıra cinsiyetçi öğelerin yeniden üretilmesini de içerdiğini belirtmek gerekir. Örneğin Türkiye'de popüler olan platformlardan "ekşisözlük" ile ilgili yapılan çeşitli analizlere bakıldığında bunu görmek mümkündür. Alikılıç ve Baş'ın (2019: 90) 1999-2018 yılları arasında "ekşisözlük"te "feminizm" ve "feminist" etiketlerine yönelik söylem analizi çalışmasında, terimlerin yaygın kullanımının aksine şiddet, cinsellik, negatif tanımlamalar ve cinsiyetçi yorumlar yer almaktadır. Benzer şekilde aynı platformda, Özgecan Aslan'ın öldürülmesinden sonra #sendeanlat etiketi altında girilen yorumların analiz edildiği çalışmada, cinsiyetçi dilin yeniden

üretildiği örnekler bulunmaktadır. Çalışmada, kadınların egemen cinsiyetçi dili kullanarak taciz konusunda cinsiyetçi söylemi yaygınlaştırdıkları tespiti yer almaktadır. Örneğin kadınların söylemlerine bakıldığında tacizin, kılık kıyafetle bağının kurulduğu bu nedenle kadınının başına gelenlerden yine kendisinin sorumlu tutulduğu, cinsiyetçi küfürlerin kullanılması ve erkekleri yetiştirenlerin kadınlar olduğu dolayısıyla olumsuzluklardan yine kadınların sorumlu tutulduğu gibi söylemler yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Dede Özdemir, 2015: 91-97).

Yeni medya ve feminist hareketin tartışılması içerikle olduğu kadar hareketin biçimi ve araçların yeniliği ile de ilgilidir. Fakat bu durum, kurumların yapısal sorunlarıyla da ilişkilidir. Örneğin Fotopoulou (2014) Londra'daki kadın derneklerinden hareketle dijital platformların oluşmasını bir yandan hizmetlerin dijitalleşmesi ve finansman desteğinin azalması yönünden diğer yandan feminist örgütlerin medya okuryazarlığı ve kaynakları gibi pek çok faktörü bir arada düşünerek değerlendirmektedir. Medya platformlarının önemli bir alan açtığını kabul etmekle birlikte kadın derneklerinin yapısal sorunlarını gündeme getirmek, Türkiye'deki kadın sivil toplum örgütleri açısından da önemli bir tartışma konusudur. Bu nedenle yeni medyanın kadın hareketine hem yeni fırsatlar sunduğunu hem de belli sınırlılıkları devam ettirdiğini söylemek mümkündür.

Toplumsal cinsiyet alanında tek bir gündemin hâkim olduğunu, tek bir tartışma geleneğinin ya da tek bir öznenin hâkim olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna ek olarak sınıf, etnisite ve yaş değişkenlerini hesaba kattığımızda daha katmanlı bir tartışma zemini oluşmaktadır. Ancak bu farklı ve çok katmanlı tartışmaların belli konularda iş birliği de söz konusu olmaktadır. Yeni medyanın daha çok kadına ulaştığı, bilgi ve dayanışma açısından yeni olanaklar sağladığı geleneksel medyaya erişimi olmayanlar düşünüldüğünde önemli bir fırsat yaratmaktadır (Kaya, 2018: 566). Berlant, kadınların yapısal bir değişim için duyguların gücünden hareketle yaratılan etkili bir alan olarak "yakın kamular"ı (intimate publics) işaret etmektedir (Berlant, 2008: 12). Kaya, yeni medyada sıklıkla kullanılan hashtaglerin analizini yaparken Lauren Berlant'ın "yakın kamular" kavramını kullanır. Hashtaglerin farklı coğrafyalarda yarattıkları duygudaşlık ve topluluk oluşturma hali ön plana çıkmaktadır. İşte bu "yakın kamular"a örnek olarak #MeeToo hashtag'i ve bu hareketin başta Türkiye olmak üzere çeşitli coğrafyalarda benzer tartışmaları tetiklemesi gösterilmektedir (Kaya, 2018: 567). Bu hashtag sonrasında kadınların çeşitli dönemlerde yaşadıkları taciz ve saldırı olaylarını anlattıkları ve bu deneyim paylaşımı aracılığıyla belli ölçülerde dayanışma ve iş birliği geliştirdikleri birçok örnek bulunmaktadır. Örneğin #MeeToo hashtag'i ve sonrasında yapılan tartışmalar, Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusunu, erkeklerin deneyimleri ve bakış açısı etrafında konuşmayı gündeme getirdi. Türkiye'de kadına yönelik şiddet tartışılırken erkeklerin de bu tartışmalara dâhil olması gerektiği fikri medyayı da etkiledi. Erkeklerin de kadına yönelik şiddet meselesini tartışması ve kendi deneyimlerini yazması

uzun yıllar daha çok kadınlarla ilişkilendirilen bir meseleyi, kamusal bir tartışma platformuna taşımaktadır. İşte böyle bir çerçevede bu çalışma, erkeklerin anlatılarından yola çıkarak kadına yönelik şiddeti belli temalar etrafında tartışmayı hedeflemektedir.

“52 Erkek 52 Hafta” Yazı Dizisinde Öne Çıkan Tartışmalar

Yüzleşme ve Sorgulama Arasında Erkeklik Deneyimleri

Toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel olduğu, zamanla değiştiği, yeniden yorumlandığı, tekrar edildiği özetle inşa olduğu farklı bağlamlarda tartışılmaktadır (Butler, 2008; Sancar, 2009; hooks, 2018; Connell, 1998). Üstelik tek tek bireylerin deneyimleri söz konusu olunca meselesinin bir ağa dönüştüğü, tartışmanın yapısal kurumsal devasa bir tartışma alanına evrildiği gerçeğiyle karşılaşırız. Hal böyle olunca erkekliği konuşmak veya tartışmak her zaman hoşumuza gitmeyen daha açık bir ifadeyle hatırlama ve unutmaya biçimlerini karşımıza çıkarmaktadır. “52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisinde de çeşitli hatırlama ve unutmaya biçimleriyle karşılaşırız. Yazı dizisinde Kopan’ın aktardığı anıda⁸ bunu açıkça görmek mümkündür: “Yıllar yıllar sonra, babamla o günü konuşmak istedim. O anda neler hissettiğimi merak ediyordum. Hatırlamadı. Maça gidişimizi hatırladı da, stadyumdan neden ve nasıl çıktığımızı hatırlamadı. Bir erkeğin zihni, başka erkeklere “yenik düştüğü” anları siliyordu demek ki” (6 Yekta Kopan, Konum 17). Bu anı erkekliğin, bireylerin hatırlama ve unutmaya deneyimlerine nasıl sızdığını anlatan çarpıcı bir örnektir. Zira erkeklik tek başına bir yapıp etme süreci olmaktan çok “öteki erkeklerin dikkatli incelemesi” altındadır (Kimmel, 2013: 97). Hatta hooks’un deyimiyile “[a]taerki gelenekler erkeklere bir tür duygusal Stoacılık öğretir” (2018: 20). Öyle ki duyguları ifade etmek yerine unutmak ya da önemsizleştirmek daha makbul bir davranıştır.

Yazı dizisinde eril iktidarın iş yaşamına, aileye, eğitime ve genel olarak kültüre sızan yönü hem mikro ölçekte deneyimlerle hem de makro ölçekte yapısal eşitsizliklerle örneklendirilmektedir. Bourdieu’nün (2015: 71) ifade ettiği gibi erkeklik, ilişkisel bir meseledir ve bu nedenle sadece kadınların eril şiddet hakkında konuşması yeterli görünmemektedir. Ancak erkeklerin, erkeklik veya şiddet hakkında konuşmaları ve deneyimlerini paylaşmaları çok kolay olmamaktadır. Çelenk’in ifade ettiği gibi “[e]rkekler gerçek hikayeler anlatmaları, gerçek sohbetler yapmaları, gerçek ilişkiler kurmaları için cesaretlendirilmeli bence. Kadınların, çocukların ve dünyanın iyiliği için erkekler gerçek konuşmalara teşvik edilmeli” (2019). Yazı dizisinde de kadına yönelik şiddet tartışmaları genellikle sorgulama veya yüzleşme şeklinde ifade

⁸ “...Beş dakika sonra atılan gole sevinmemizle fırtına kopuyor zaten. İki kişi üstümüze yürüyor, biri “Dua et yanında çocuk var,” diyor, bir başkası üstümüze tükürüyor. Babam kıpkırmızı oluyor. Bir yandan beni tutuyor, bir yandan içinde “beyler, lütfen, ayıp” kelimelerinin geçtiği cümleler kuruyor. Aralarında bir itişme oldu mu, savrulan küfürler neydi hatırlamıyorum. Tek hatırladığım maç bitmeden stadyumu terk ettiğimiz...” (6 Yekta Kopan, Konum 15)

edilmektedir. Daha çok konuşmanın önemi vurgulanmasına rağmen konuşmak, neredeyse başarılamayan bir amaç olarak ortada durmaktadır. Örneğin Çelikkan'ın "[k]onunun kendi yetmezmiş gibi böyle bir konuda ilk yazıyı yazacak erkek olmayı kabul ettiğim için delirmiş olmalıyım ama delirmedim!" (1, Konum 4) şeklindeki ifadesi, erkekliğin nasıl da doğallaştırılmış olduğunu ve bireyin deneyimini içeren bir sorgulama/yüzleşme meselesi olduğunu gözler önüne sermektedir. Yazı dizisinde yüzleşme ve sorgulama çerçevesinde tartışılan deneyimler erkeklere hem değişim hem de konuşma çağrısı yapmaktadır;

"Bütün erkeklere sesleneyim, bu "sorgulama" kampanyasına katılın. Her birimiz bulunduğumuz yerden mutlaka bir işe yararız" (3 Tuğrul Eryılmaz, Konum 44).

"O yüzden biz erkeklere düşen kendimizle, kendi erkeklik hallerimizle samimiyetle yüzleşmek ve kadınları hayatın her alanında eşit, özgür ve bağımsız birer birey olarak görmemizi engelleyen tüm yargı ve eylemlerimizden kurtulmak" (45 Kıvanç Sezer, Konum 12).

"Kendimi kontrol etmeyi öğrenmem, hak olarak gördüğüm şeylerin bir tür toplumsal cinsiyet eğitiminden geldiğini anlamam, bunları sorgulamaya başlamam çok zaman aldı. Çözdüğümü de söyleyemem" (1 Murat Çelikkan, Konum 3).

Yazı dizisinde erkeklerin konuşması veya konuşmaya teşvik edilmesi sadece kadına yönelik şiddet meselesini tartışmak için değil eşitsizliklerle kurulu bütün toplumsal hayatı işaret etmektedir. Yazı dizisinde erkeklerin sorgulama yapmasının geniş alanları kapsadığına dair şu örnekler verilebilir;

"Dünden bugüne miras bu erkeklik gösterilerini sorgulamadan, cinsiyetçiliğin sürekli ve yeniden üretim merkezi olarak futbolu, ergenliği eleştirmeden bir yere varmak zor" (23 Bağış Erten, Konum 26).

"Rahatsız mı oldunuz? Dedim ya, yalnızca yaptıklarımızla değil, hayal dünyamızı dolduran günahlarla da yüzleşmek zorundayız. Kadınları, çocukları erkekliğiyle yok eden her varlığın eylemiyle yüzleşmek zorundayım" (33 Tunca Öğreten, Konum 5).

Yazı dizisinde erkeklik ve erkeklikle ilgili durumlar hem yüzleşme hem de sorgulama deneyimleri şeklinde aktarılırken bu deneyimlerin nasıl ve neden sürekli olması gerektiğinin de altı çizilmektedir. Tam bu noktada erkekliğin sahip olunan bir nitelik değil de tarihsel ve değişken olduğunu anımsamak gerekir (Kimmel, 2013: 92; Demez, 2005). Aşağıdaki örnekler erkekliğin sürekli bir yüzleşme meselesi olduğunu ifade etmektedir:

"Erkeklikle hesaplaşmayı tamamlamak kolay değil. Biriktirdiğimizi sandıklarımız çok hızlı bir biçimde yok olabildiğinden 'aşım' demek imkansız. Bu, sürekli yeniden yüzleşilmesi gereken bir

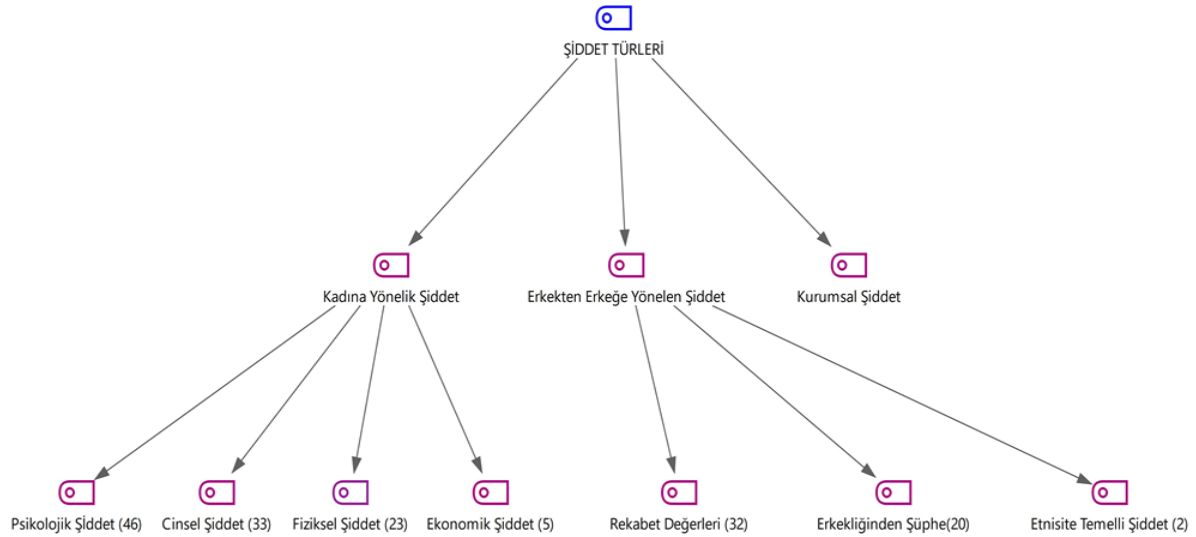
gerçeklik. Karşısında durduğumuzu iddia ettiğimiz şiddeti önlemek için, biz erkekler önce kendi şiddetimizle yüzleşmeliyiz. 'Erkekliği' sorgulama süreci tam da burada başlıyor” (39 Veysi Altay, Konum 29-30).

“Biriktirdiğinizi sandığımız şeyler de çok hızlı bir biçimde ilga olabiliyor. Yani bu açıdan ‘aşım’ diye bir şey yok. Her gün, yeniden yeniden yüzleşilmesi gereken bir gerçeklik bu” (26 Fatih Polat, Konum 5).

Erkeklerin yazılarındaki ifadelerinden yola çıkarak yaşanan bir değişim veya krizin olduğunu tartışmak mümkündür. Öyle ki erkekler, değişen değerlerden ve bu değerlerin nasıl da hızlı bir biçimde değiştiğinden söz etmektedir. Fakat bu tartışma çerçevesinde var olan krizi “ataerkil erkekliğin krizi” şeklinde ifade etmek var olan değişimi anlamak açısından önemlidir (hooks, 2018: 46; Sancar, 2009: 115).

Şiddetin Biçimleri ve Yaşandığı Alanlar

Türkiye’de kadına yönelik şiddet veya genel olarak şiddet tartışmalarında ön plana çıkan ve analiz edilen önemli tespitler yer almaktadır. Kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmaların verilerine bakıldığında psikolojik şiddetin en yaygın şiddet türü olduğu ve ikinci sırada fiziksel ve cinsel şiddetin geldiği görülmektedir. Son dönemde yapılan kapsamlı çalışmalardan olan *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*’na göre Türkiye’de evli olan her 10 kadından 4’ü (%36) yaşamının belli bir döneminde erkekler tarafından fiziksel şiddete maruz kalırken hem fiziksel hem de cinsel şiddet birlikte düşünüldüğünde bu oran %38 olmaktadır. En yaygın şiddet türü ise %44 ile psikolojik şiddettir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015: 83,92). Bununla birlikte şiddetin erkekten kadına yönelen, ailede gerçekleştirilen ve fiziksel şiddetle sınırlı olan bir mesele olmadığı farklı yaş, eğitim, sınıf ve bölgesel farklılıkların meseleyi katmanlı hale getirdiği açıktır. Yazı dizisinde erkekten kadına yönelen şiddetin yanı sıra erkekten erkeğe yönelen erkek şiddeti ve kurumsal şiddet de tartışılmaktadır.

Görsel 1. 52 Erkek 52 Hafta Yazı Dizisinde Şiddet Türleri

Yazı dizisinde şiddetin deneyimlendiği alanlar sıralandığında aile ilk başta yer almaktadır. Aile içinde kadının şiddet görmesi, aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi şiddetin sıradanlığı ve yaygınlığı ile ifade edilmektedir.

“Anne ağlar, anne söylenir, anne dövülür, anne ağlar, anne söylenir, baba döver...” (10 Şener Özmen, Konum 16).

“Kadın bizim gölgemiz, metamızdı sanki. Aile içinde de bu tip şiddete tanık da oldum. Sıradandı, olağandı, kızımı, eşini, kız kardeşini dövmek. “Namus namus” diyerek çırpınıp durmak” (9 Atilla Taş, Konum 8).

Yarar, 1970’lerde klasik feministlerin bütün erkekleri güç ve iktidar sahibi olan şiddet uygulayıcılar olarak görmesi nedeniyle ailenin, patriyarkal bir kurum olarak kabul edildiğini hatırlatmaktadır. Bununla birlikte “aile temelli şiddet yaklaşımı çalışmaları” da aile birimini, şiddetin nedenleri farklı olsa da şiddetin yaşandığı bir alan olarak görmektedirler. İşte bu nedenle Yarar “toplumsal cinsiyet temelli şiddet veya kadına yönelik şiddet denilince akla hızla aile içi şiddetin gelmesi tesadüf değildir” diye belirtmektedir (2015: 28). Klasik feminist düşüncenin kadına yönelik şiddet perspektifine eleştiri getiren tartışmalarda, şiddetin bu tek yönlü (erkekten kadına doğru) ele alınışı ön plana çıkmaktadır. Ancak feminist tartışmaların perspektiflerini genişleterek bu önermeyi aştığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddet hem çeşitli kurumların dâhil olduğu hem de erkekliğin inşa olduğu gerçeğinden yola çıkarak “eril tahakküm” veya “eril şiddet” gibi kavramlarla ilişkisel bir boyuta taşınmıştır (Yarar, 2015; Özkazanç ve Örsan Yetiş, 2016; Bourdieu, 2015; Walby, 1997).

Erkeklerin çocukluk anlatılarında zamanlarının çoğunu geçirdikleri okul ve boş zaman faaliyetlerinin şiddetten uzak olmadığı görülmektedir. Yazı dizisinde erkeklerin diğer erkeklerle

karşılaşması, “şiddet” ve daha sonraki eğitim dönemlerinde de sıklıkla karşılaşacakları “kadınsılık tehdidi”yle bir arada gerçekleşmektedir.

“Benim çocukluğumda dayak, evde ve okulda çocuk eğitiminin bir parçası olarak kabul edilirdi. Çocukluk ve gençlik, şiddete maruz kalmasanız bile şiddet diliyle yaşadığımız bir dönemdi... Hem de hayatın her alanında...” (20 Mehmet Açar, Konum 10).

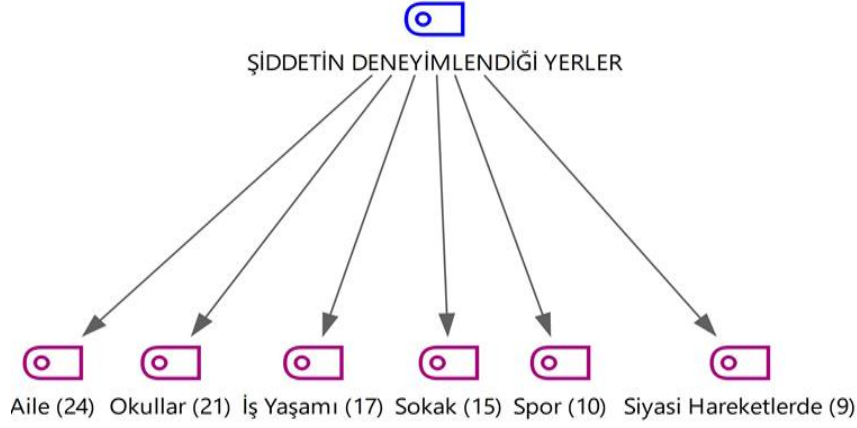
“Sonra o sokaklı, okullu ‘fena’ çocuklarla olan hayat başlar. Dalga geçilir, kulak memesine vurulur, oyuna alınmaz, alındığında habire azar çekilir, gözlükler yere atılır, ağırlık ‘kız’ların oyununa göndermekle ‘tehdit’ edilir. Her sokak oyunu, her teneffüs bir cehennemdir” (28 Tan Morgül, Konum 20-21).

Türkiye’de aile ve yakın ilişkiler içinde şiddeti konuşmak zor olsa da bu konuda kadın derneklerinin, kampanyaların ve kurumsal faaliyetlerin etkisiyle belli bir tartışma imkânı yaratıldığını söylemek mümkündür. Fakat şiddet tartışmalarında iş yerleri, kısmen bu farkındalığın dışında kalmaktadır. İşte yazı dizisinde medya sektöründen yazarların yazıları, medya sektöründeki kadına yönelik şiddet meselesinin ne kadar sıradanlaştığını örneklendirmektedir.

“İş hayatında TRT’den başlayarak Babıali’de geçirdiğim uzun yıllarda da durumun değişmediğine bizatihi tanıklık ettim. Stajyerleri taciz eden yaşını başını almış müdürler gördük...İş arkadaşlarına sırf kadın olduğu için en hafif deyimle tepeden bakan onlarca meslektaşım oldu” (3 Tuğrul Eryılmaz, Konum 39-40).

“Sektöre dönecek olursak kadın gazetecilerin mesleki olarak da ‘kadın’ olmalarından kaynaklı yaşadıkları ayrımcılığın sonu yok. En çok da çalışma arkadaşları, üstleri tarafından şiddete, ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Okumuş, eğitilmiş insanların hayatında böyle şeyler olmaz diye hiç düşünmeyin. Pekala da oluyor” (12 Gökhan Durmuş, Konum 15).

“52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisinde aile, kadına yönelik şiddetin yaygın biçimde tartışıldığı bir kurumdur. Yazı dizisinde aile, şiddet konusunda ön plana çıksa da erkekler bu sürece sadece fail olarak değil, tanık ve kurban olarak da dâhil olmaktadır. İşte bu bağlamda erkek şiddeti yerine Yarar’ın (2015) belirttiği gibi “eril şiddet” kavramının kullanılması, meselenin çok boyutlu ve ilişkiyel yönüne dikkat çekmesi açısından anlamlıdır. Aşağıdaki görselde çeşitli şiddet deneyimlerinin yaşandığı alanlar sıralanmaktadır.

Görsel 2. 52 Erkek 52 Hafta Yazı Dizisinde Şiddetin Deneyimlendiği Yerler

Yazı dizisinde karşımıza çıkan şiddet türlerinden biri de erkekler arası şiddettir. Erkek erkeğe şiddet, erkeklik kurucu bir deneyimdir. Öyle ki erkeklerin yazılarında şiddet doğru bir davranış olarak kabul edilmese de erkeklik oyununda çoğu zaman devam ettirilmesi tercih edilen bir yol olmaktadır. Bu erkeklik oyununda kadınsılık ve kadınsılık belirtisi olan yürüyüş, davranış ve giyiniş gibi her pratik dışlanmaktadır. Özellikle “erkeklikten şüphe” erkekliğin nasıl da sürekli bir icrayı (performatif) gerektirdiğini hatırlatmaktadır. Bu nedenle erkeklik, var olan farklar üzerinden kurulmakta ve devam ettirilmektedir. Aşağıdaki örnekler, erkekliğin hassas bir denge gibi sürekli gözetildiğini ortaya koymaktadır:

“... Zira şiddetin en acayiplerinden biri olan ‘erkek sürüsü’nden dışlanma korkusu ile hemhal olmak...” (28 Tan Morgül, Konum 24).

“En azından erkekliğin büyük çoğunluğunun iddia ettiği gibi “güçlü, mert, dayanıklı, delikanlı” vs. olmaktan çok, toplum ve en çok da erkekler tarafından idare edilen bir “gibi görünmeye” dayalı olduğunu zamanla öğreniyor insan. Hatta bu gerçek erkek olmanın en temel kurallarından biri ve insan bu gerçeği tek başına değil, bir erkekler grubu içerisinde talim ediyor” (34 Zafer Yılmaz, Konum 12-13).

Kimmel (2013: 96-97) erkekliği “kadınlıktan kaçış” olarak tanımlamakta ve bu sürecin hem cinsiyetçiliğin sonucu hem de temel kaynağı olduğunu belirtmektedir. Aşağıdaki ifadeler, kadınsılıktan kaçışla kurulan erkekliğin nasıl cinsiyetçilikle hemhâl olduğunu örneklendirmektedir.

“Söylemeye gerek var mı; erkek meclisinde fuzuliyat askısına asılan nezakete, bir kadınsılık, ‘dahası’ eşcinsellik şüphesi de yapımıştır”. (27 Tanıl Bora, Konum 24).

“Çünkü biliriz, şiddet sarmalında ‘gücü gücü yetene’dir. O erkek sürülerinde zayıf olan bir ‘boyalı kuş’a dönüşür. Herkesin gücü de ona yeter sonunda. Belki içlerinden biri hatırlar, böyle olmayacağını, böyle gitmeyeceğini” (35 Cem Erciyes, Konum 5).

Yazı dizisinde erkekler arası şiddet deneyimlerinin, erkekliği kurucu bir deneyim olarak ön plana çıkmasının yanı sıra Atay'ın ifadesiyle “erkeklik en çok erkeği ezer” gibi görünmektedir (Atay, 2004). Ünlü'nün ifadesi bu durumu açıkça ifade etmektedir.

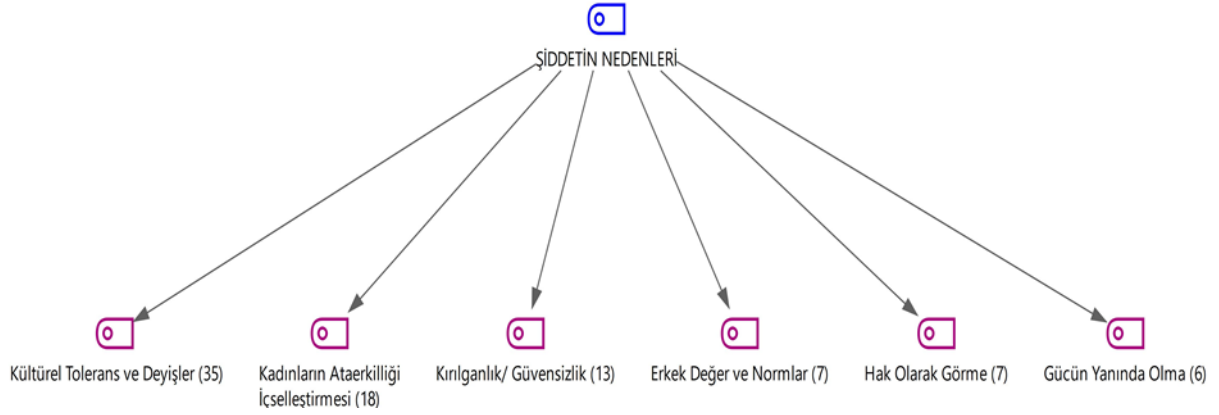
“Erkekler, erkekliğin getirdiği gücü ve erkeklik imtiyazlarını kaybettikçe, böylece çevrelerindeki kadınlarla daha eşit bir ilişki kurdukça, erkekliğin bizzat kendilerini de ezen, katılaştıran, eş zamanlı olarak hem acı veren hem de onları sıradan biri yapan yüklerinden kurtulmaya başladılar” (22 Barış Ünlü, Konum 25).

Kadınların son dönemlerde hem kendi yaşamları için verdikleri mücadele hem de istihdama katılma taleplerinin artması ve bu duruma eşlik eden sosyo-kültürel değişim, ataerkil erkeklik değerlerini çıkmaza sürüklemektedir. Bu değişimler, farklı sınıftan erkeklerin durumunu çeşitli biçimlerde etkilemektedir. Özellikle orta sınıftan erkeklerin durumuna bakıldığında, yakın ilişkilerde eşitlik temelli kurulan bağların önem kazandığı göze çarpmaktadır.

Şiddetin Nedenleri Üzerine Tartışmalar

Kadına yönelik şiddetin nedenleri konusunda tek faktörlü açıklamalar yerine çok faktörlü açıklamalar kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Örneğin Kaufman, şiddetin nedenleri olarak “ataerkil iktidar”, “ayrıcılık taşımanın hak olduğu algısı” “onaylama/izin verme”, “erkek iktidarının yarattığı paradoks”, “psişik erkeklik zırhı”, “ruhsal bir düdüklü tencere: erkeklik” ve “geçmiş deneyimler”i sıralamaktadır (Kaufman, 1999). Erkeklerin bakış açısına göre ise şiddetin nedenleri arasında çocukların yetiştirilme tarzı, geleneksel cinsiyet rolleri, erkeklerin evi geçindirme sorumluluğu ve baskısı, kadınların haklarının farkında olması ve erkeklerin var olan değişime ayak uyduramaması gibi birçok faktör sıralanmaktadır. Bütün bu faktörlere bakıldığında, güç ilişkilerinin erkeklerin lehine işlediği ve bu konuda yaygın toplumsal kabulün rol oynadığı bilinmektedir (Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması, 2015: 226). Özellikle eril şiddet söz konusu olduğunda bunun psikolojik ve kişisel temelden çok “şiddeti gerekli, kaçınılmaz ve meşru olarak gören sosyal kurumlar”ın varlığı dikkate alınmalıdır (Sancar ve Göç-Bilgin, 2021: 8).

Yazı dizisinde şiddetin nedenleri hakkında kodlanan bölümlerde *toplumun şiddete karşı toleransının yüksekliği, kadınların ataerkilliği içselleştirmesi ve erkeklerin kırılabilirliği* gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Literatürde sıkça tartışılan erkekliğin bir icra olduğu meselesi ve değişim dönemlerinde (statü ve otorite kaybı, işsizlik ve yoksulluk gibi) şiddetin artması tartışmaları *kırılabilirlik ve güvensizlik* olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 3: 52 Erkek 52 Hafta Yazı Dizisinde Şiddetin Nedenleri

Yazı dizisinde şiddetin nedenlerine yönelik, erkeklerin güven eksikliğinin veya kırılganlığın nasıl da şiddete dönüştüğü çarpıcı bir şekilde ifade edilmektedir.

“Aslında ezik olan ve bu yüzden her anını bir gövde gösterisine çeviren, her zaman tehdit altında olduğunu düşünen adamlar. İstikrarı elinde tuttuğunu, tutması gerektiğini düşünen ve bunun aslında erkekliğinin bir kanıtı olarak gören kişi bunu kaybettiğinde köşeye sıkışmış bir hayvan gibi şiddete başvuruyor” (50 Ramin Matin, Konum 38).

“Erkek, korkudan öldürür” (52 Yıldırım Türker, Konum 17) ...”Erkeğin kırılganlığı kendini öfkeyle korur” (52 Yıldırım Türker, Konum 21).

“Çünkü hep şiddetin normal görüldüğü, gerektiğinde şart olduğu fikriyle büyüdüm. Başarılı ya da itiraz eden bir kadın olduğunda “erkek gibi kadın” denilerek aslında kadının kendisine değil de erkeğe güzelleme olduğunu çok sonra fark ettim ya da güçlü olan bir kadın için “devlet gibi kadın” denilerek devletin “büyüklüğüne vurgu yapıldığını çok sonra idrak ettim” (39 Veysi Altay, Konum 11).

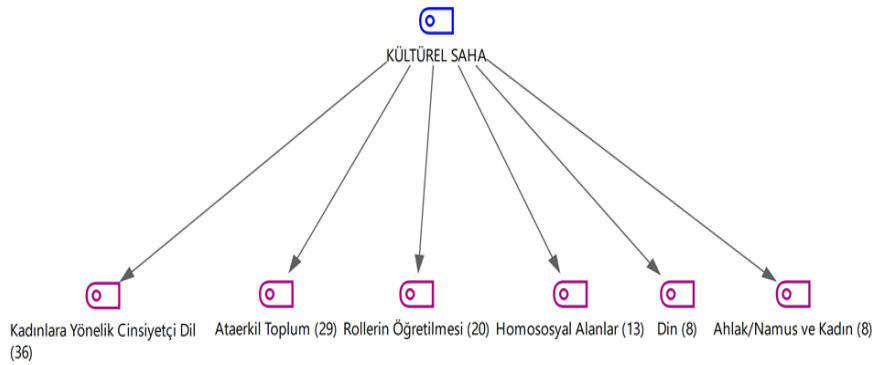
Foucault’nun analizinden hareketle iktidar ilişkilerinin gündelik hayatı kuran temel bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin devam etmesinin kadınların katılımına bağlı olduğunu belirtmek gerekir (Stone, 2015: 97). Kadınların katılımı “hükmedenlerin bakış açısıyla” gelişmeye başladığında bu süreç kadının değersizliği ile birleşir (Bourdieu, 2015: 50-51). Yazı dizisinde kadınların iktidarı içselleştirmesinin yanı sıra bu bakış açısını besleyen durum ve toplumsal alan geniş yer tutmaktadır. Aşağıdaki ifadeler bu analizi örneklendirmektedir.

“Kadınlar kendilerine erkek gözü ve gözlüğüyle bakmaktan vazgeçmelidir” (2 Mehmet Eroğlu, Konum 18).

“Erkekliğin var olmaya devam edebilmesi için durmaksızın beslenmeye ve onaylanmaya ihtiyaç duyduğu unutulmamalıdır” (15 Alper Hasanoğlu, Konum 68).

“İsrarla vurguluyorum, önemli olan erkeğin şiddete meyilli olup olmadığı değil, toplumun bu şiddetle ne yaptığıdır” (15 Alper Hasanoğlu, Konum 30).

Yazı dizisinde sosyo-kültürel alan sırasıyla *cinsiyetçi dilin yaygınlığı*, *geleneksel cinsiyet rolleri*, *homososyal alanların varlığı ve ataerkillik* ile bağ kurularak ifade edilirken erkeklik, yaygın bir biçimde şiddet ve güçle ilişkilendirilmiştir.

Görsel 4. 52 Erkek 52 Hafta Yazı Dizisinde Kültürel Sahanın Özellikleri

Erkekliğin şiddetle ilişkisine dair aşağıdaki örnekler, şiddetin erkeklik kurucu bir öge olduğunu ifade etmenin yanı sıra nasıl yıkıcı olduğunu da örneklendirmektedir.

“Şiddetten kurtulmak için erkekten kurtulmak nasıl bir başlangıç olur?” (51 Emre Senan, Konum 17)

“Erkek, erk makinesinin dişlileri arasında sıkıştıkça keser, dağıtır, parçalar, öldürür. Pekiyi erkeğin özgürleşmesi nereden başlar?” (52 Yıldırım Türker, Konum 5)

“Bir türün adeta kendi kendini ıslah ve yok etmek için geliştirdiği formül, bir nevi besin zehirlenmesi: Erkeklik ve onun en ‘has’ evladı şiddet. Kusmayı öğrenmekle başlayacak her şey!” (28 Tan Morgül, Konum 5)

Şiddetin nedenleri hem yapısal hem de bireysel özellikleri içeren çok faktörlü bir tartışmanın konusudur. Yazı dizisinde şiddetin nedenleri üzerine analizler, sorunun çoğu zaman sahipsiz kaldığı bir tartışmaya dönüşmektedir. Sünbuloğlu’nun (2019) belirttiği gibi bunun nedeni bazen kapitalizm veya faşizm gibi bazı konuların ön plana çıkarılarak erkek şiddeti gibi temel tartışma konularının odağının değiştirilmesidir. *Şiddet Üzerine* adlı ünlü kitabında Arendt, “hiddet” ve “şiddet” üzerine yazarken insanın değiştirilebileceğini sezip değişmeyen durumlar karşısında insanın hiddetlendiğini belirtmektedir. Ancak asıl önemli vurgusu, hiddet ve şiddetin asıl yönelmesi gereken nedenler yerine, ikame nedenlere yöneldiğinde ortaya çıkan durumdur. Arendt, bu durumu örneklendirmek için “hepimiz suçluyuz” şeklindeki siyahların tepkisini soğurmaya amaçlayan ancak şiddeti daha çok harlayan bir örneği verir. “Hepimiz suçluyuz” argümanının

dönüp dolaşıp nasıl sorunu sahihsiz bıraktığını ve bir nevi sorunu konuşmayı imkânsızlaştırdığını örneklendirir. Öyle ki Arendt'in "[h]erkesin suçlu olduğu yerde kimse suçlu değildir" (2018: 77) şeklindeki ifadesi, sorunun sahihsiz kaldığının kanıtı gibidir. Özbay (2019) da yazı dizisinden yola çıkarak "erkekler, erkekliklerinden memnun olmadıklarında hemen edilgenleşiyorlar" şeklinde bir tespitte bulunmaktadır. Özetle yazı dizisinde konu şiddet olduğunda erkeklerin mikro ve makro yapılar arasında gelgit yaşaması tesadüf değildir.

Şiddete Çözüm Önerileri

Yazı dizisinde şiddete çözüm önerisi olarak "kadın hareketine veya kadınlara destek vermek" fikri ön plana çıkmaktadır. Bu kısmen yazarların kadın hareketiyle (siyasi hareketlerde veya Barış Ünlü'nün ifade ettiği gibi akademide kadın hareketiyle tanışma) kurduğu temasla ilişkili olurken kısmen erkeklerin deneyimlerine bağlı olarak gelişmektedir. Yazı dizisinde kadın hareketine destek vermekten cinsiyetçi dili değiştirmeye; erkeklerin sorunu konuşmasından, erkeklerin bu konu hakkında susması gerektiğine kadar çeşitli görüşleri içeren çözüm önerileri sunulmaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede bütüncül bir bakış açısı önemlidir. Arruzza, Bhattacharya ve Fraser, #MeToo hareketine ilk desteğin Kaliforniya'daki göçmen kadın tarım işçilerden geldiğini, şiddetin bir biçimi ya da bir alandaki varlığını bitirmenin bütün şiddet biçimleriyle mücadele etmekle mümkün olduğunu hatırlatmaktadır (2019: 52-53). İşte bu çerçevede yazı dizisinin hem işyerindeki hem de özel alandaki şiddeti örneklendirmesi, kadınlara ve kadın hareketine desteği ön plana çıkarması önemlidir.

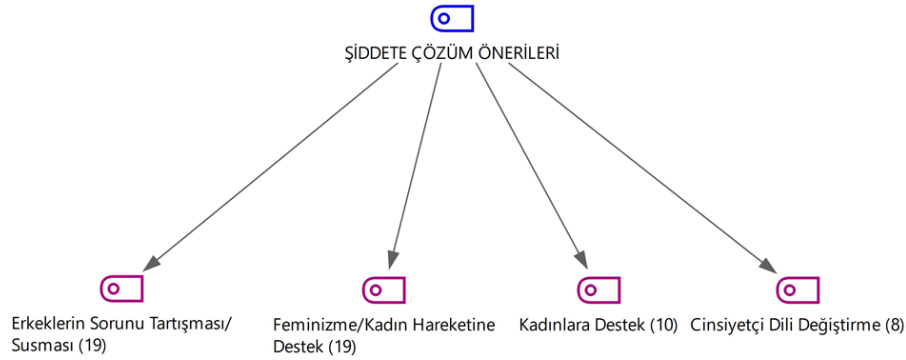
"O gün karar verdim. Aklımı kendime saklayıp kadınlar istedikleri anda yanlarında ya da arkalarında dimdik durup destek olmaya devam edeceğim. Bunu yapmaya da özür dileyerek başlayacağım..." (19 İrfan Değirmenci, Konum 36-37).

"Bu erkeklik biçimiyle mesafelenmeyi, onunla çatışmayı ve ona itirazı dert edinen erkekler olarak ona karşı çıkmak, başka erkekliklerin mümkün olduğunu kendi hayat deneyimlerimizle ortaya koymak, bizlerin yükümlülüğü olsa da kuşku yok ki yeterli değil"(34 Zafer Yılmaz, Konum 35).

"Bu yüzden, aynaya daha fazla bakmamalıyız bana kalırsa. Aksine başkalarının, en fazla da ataerkil düzene karşı örgütlenenlerin sözlerini dinlemeyi öğrenmekle başlamalıyız işe. Hemen şimdi, vakti geldiğinde değil" (25 Fırat Yücel, Konum 46).

"Feminizim ve veganizm, saldırganlığa ve şiddete karşı günümüzdeki belki de en güçlü eğilimleri temsil ediyorlar" (22 Barış Ünlü, Konum 57).

Aşağıdaki görselde erkeklerin şiddete çözüm önerisi olarak neleri ön plana çıkardığı görselleştirilmiştir.

Görsel 5. 52 Erkek 52 Hafta Yazı Dizisinde Şiddete Çözüm Önerileri

“52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisine ilişkin değerlendirme yazılarında da tartışıldığı gibi gündelik hayatta veya iş yaşamında “şiddetle karşılaştığımızda ne yaptığımız” şiddetin önüne geçmek veya şiddetin güçlenmesi ve sıradanlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır (Sünbuloğlu, 2019). *Değişme İsteği* adlı kitabında bell hooks (2018: 43-44), çok açık ve açık olduğu kadar etkileyici bir örnek vermektedir. Kadına yönelik şiddeti durdurmak gerekir mi? diye sorulsa neredeyse herkesin bu konuya katılacağını belirtmesinin ardından peki bunun için erkeklerin tahakkümünü bitirmemiz gerektiğini söylediğinde herkesin fikri birden değişir. Çünkü ona göre feminist hareketin birçok kazanımına rağmen ataerki hala güçlü bir sistemdir. İşte erkek deneyimlerini tartışmak, toplumsal ilişkilere yayılan iktidar ilişkilerini fark etmek ve değiştirmek için önemli bir başlangıç noktası olmaktadır.

Sonuç

Kadına yönelik şiddet meselesini açıklamaya çalışan analizlere bakıldığında genel olarak üç eğilim belirmektedir. Bunlardan birincisi, şiddet eylemini bireysel olarak ele alıp toplumsal yapıdan ziyade psikolojik ve bireysel özelliklere odaklanan liberal yaklaşımdır. İkincisi, kadına yönelik şiddet meselesini sınıfsal dezavantajın ürünü olarak görüp şiddeti alt sınıftan erkeklerin davranışlarıyla ilişkilendiren yaklaşımdır. Son olarak şiddetin toplumsal olarak şekillendirildiği gibi cinselliğin de şekillenmiş olduğu fikrinden hareketle şiddetin kadınlar üzerinde denetim mekanizması olarak işlediği yaklaşımıdır (Walby, 1997: 203-211). Bu üç geleneğin belli ölçülerde eleştirildiği, genişletildiği ve farklı değişkenlerin hesaba katıldığı bütüncül bir perspektifin ön planda olduğu açıktır (Walby, 1997: 214; Connell, 1998: 33; Kaufman, 1999). Örneğin şiddetin nedenleri kadar şiddetin önlenmesi için kurumların ne yaptığı, kadınların şiddetten kaçınma stratejileri ve dayanışma biçimleri, erkekler arası şiddet ve erkeklerin şiddet deneyimleri gibi birçok faktör hem bireysel hem de sınıfsal eşitsizlikler bağlamında analiz edilmektedir.

Son yıllarda hem Türkiye’de hem de dünyada kadına yönelik şiddet önemli bir tartışma konusudur. Özellikle Türkiye’de kadına yönelik şiddet, kadın hareketinin yarattığı duyarlılığa

rağmen giderek alenileşmektedir. Kadına yönelik şiddeti önlemeye çalışmak için geliştirilen kurumsal mekanizmalar da giderek tartışmalı hale gelmektedir. Bütün bu gelişmelere rağmen Türkiye’de kadına yönelik şiddet haberleri sosyal medyada geniş kampanyalara dönüşmektedir. Böyle bir ortamda kadına yönelik şiddet meselesini erkeklerin deneyimlerini dikkate alarak tartışmak şiddetin ilişkisel boyutunu –toplumsal yaşamın bütün alanlarına çocukluk oyunlarına, eğitim yaşamına, yakın ilişkilere, çalışma yaşamına, edebi ürünlere ve hayallere sızdığını dikkate alarak–örneklendirmesi açısından önemlidir. “52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisi, erkekliği bütün yönleriyle olmasa da, şiddetle ilişkisini ortaya koymaya çalışan ve bunu medya aracılığıyla ulaşılabılır ve tartışılabilir kılan bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir. Zira yazarların ifade ettiği gibi erkeklik hakkında konuşmak kolay görünmemektedir.

Yazı dizisinden hareketle makalede şiddetin biçimleri, şiddetin yaşandığı alanlar, şiddetin nedenleri ve şiddete çözüm önerileri ön plana çıkarılmıştır. Yazı dizisi boyunca tartışılan kadına yönelik şiddet ister tanık olunan, ister uygulanan, ister metinlerde ifade edildiği gibi zihinlerin ürünü veya kurgu olsun; benliğin kurucu bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki yazı dizisindeki örneklere bakıldığında şiddetin olağanlığı, sıradanlığı ve doğallaştırılması hatta bazı mesleklere giriş için vaki-a adiyeye olarak görülmesi söz konusudur. Bu durum Bourdieu’nün üzerinde durduğu gibi iktidarın doğallaştırılmasından kaynaklanan bir gücü olduğunu yeniden hatırlatır. İşte “52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisi, erkeklerin deneyimlerinden yola çıkarak, eril şiddeti konuşma ve tartışma fırsatı sunmaktadır.

Yazı dizisinde değinilmeyen neredeyse hiçbir kurum olmamasına rağmen aile, okul ve işyerinin daha fazla tartışıldığı görülmektedir. Erkeklerin profili dikkate alındığında eğitim kurumunun, özellikle üniversite öncesi dönemin erkeklik inşa sürecinde önemli olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim döneminden sonra gelen iş yaşamının ise çoğu zaman cinsiyetçi yapıyı sürdürdüğü görülmektedir. Örneğin yazı dizisinde medya sektöründe yaygın ayrımcılık dile getirilirken bunun nasıl sıradanlaşmış olduğunu görmek mümkündür. Yazı dizisinde erkeklerin, kadınların gündelik hayatlarında karşılaştıkları çok yönlü eşitsizliklerin farkında oldukları ve bu eşitsizliklerin kurumlarda devam ettirildiğini görmek mümkündür. Son olarak yazı dizisi kadına yönelik şiddete dair genel bir tartışma bağlamı sunarken; bu deneyimlerin orta sınıftan erkeklerin (kuşaklar arası deneyim farklılıkları olsa da) erkeklik inşa süreçlerini örneklendirdiğini ifade etmek gerekir.

Yazar Notu

Bu çalışma ilk defa I. Uluslararası Akdeniz Kadın Çalışmaları Kongresi'nde (21-23 Ekim 2021) sözlü olarak sunulmuştur. Makaleyi hem okuyup katkı sunan hem de MAXQDA programında yardımını esirgemeyen Ayşen Utanır Karaduman'a müteşekkirim.

Kaynakça

- Alikılıç, Ö. Baş. (2019). Dijital feminizm: hashtag'ın cinsiyeti. *Fe Dergi*, 11(1), 89-111.
- Altınay, A.G. ve Arat, Y. (2008). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. 2. Baskı. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Arendt, H. (2018). *Şiddet Üzerine*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Arruzza, C., Bhattacharya, T. ve Fraser, N. (2019). *% 99 için Feminizm: Bir Manifesto*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Atay, T. (2004) "Erkeklik" en çok erkeği ezer!". *Toplum ve Bilim*, 101, 11-30.
- Berlant, L. (2008). *The Female Complaint: The Unfinished Business of Sentimentality in American Culture*. Duke University Press.
- Bolak Boratav, H., Okman Fişek G. ve Eslen Ziya H., (2017). *Erkekliğin Türkiye Halleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bora, A. ve Üstün, İ. (2005). "Sıcak Aile Ortamı" Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. İstanbul: Metis yayınları.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R.W. (2019). *Erkeklikler*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Çelenk, S. (2019). *Bana gerçek bir hikaye anlatır mısın?* <https://bianet.org/bianet/kadin/204815-bana-gercek-bir-hikaye-anlatabilir-misin>, Erişim tarihi: 03.12.2019.
- De Beauvoir, S. (2019) *İkinci Cinsiyet: I. Olgular ve Efsaneler*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Dede Özdemir, Y.(2015). Taciz anlatılarında cinsiyetçi söylemlerin yeniden inşası: #sendeanlat. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(2), 80-103 ISSN: 2148-970X. DOI: <https://doi.org/10.17572/mj2015.2.80103>.
- Demez, G. (2005). *Kabadayıdan Sanal Delikanlıya Değişen Erkek İmgesi*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Fotopoulou, A. (2014). Digital and networked by default? women's organizations and the social imaginary of networked feminism. *New Media Society*, 1-17.
- Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015) *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- hooks, b. (2018). *Değişme İsteği Erkekler, Erkeklik ve Sevgi*. İstanbul: Bgst Yayınları.
- Kalafat, H. (2018). *52 Erkek 52 Hafta*. <https://bianet.org/bianet/kadin/193117-52-erkek-52-hafta> Erişim tarihi: 03.12.2019.
- Kaufman, M. (1999). *The 7 ps of mens violence*. <https://michaelkaufman.com/1999/10/the-7-ps-of-mens-violence/> Erişim Tarihi: 09.02.2022.
- Kaya, Ş. (2018). Kadın ve sosyal medya. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (2), 563-576.
- Keller, J., Mendes, K. ve Ringrose, J. (2018). Speaking 'Unspeakable Things': Documenting Digital Feminist Responses To Rape Culture. *Journal of Gender Studies*, 27: 1, 22-36. doi:10.1080/09589236.2016.1211511.
- Kimmel, M. S. (2013). Homofobi olarak erkeklik: toplumsal cinsiyet kimliğinin inşasında korku, utanç ve sessizlik. *Fe Dergi*, 5 (21), 91-107.
- Mendes, K., Ringrose, J. ve Keller, J. (2018). #MeToo and the promise and pitfalls of challenging rape culture through digital feminist activism. *European Journal of Women's Studies*, 25(2), 236-246. DOI:10.1177/1350506818765318.
- Messerschmidt, J.W. (2019). Hegemonik Erkeklik Formülasyon, Yeniden Formülasyon ve Genişleme. Ed. Çimen Günay-Erkol ve Nurseli Yeşim Sünbuloğlu, Özyeğin Üniversitesi Yayınları.
- Özbay C. (2019). Erkeklikler Dile Düşünce. <https://bianet.org/bianet/kadin/204780-erkeklikler-dile-dusunce> Erişim tarihi: 03.12.2019
- Özkazanç, A. ve Yetiş, E. Ö. (2016). Erkeklik Ve Kadına Şiddet Sorunu: Eleştirel Bir Literatür Değerlendirmesi. *Fe Dergi*, 8 (2), 13-26. doi.org/10.1501/Fe0001_0000000162.

- Sancar, S. ve Göç-Bilgin, M. (2021). Enhancement Of Participatory Democracy In Turkey: Monitoring Gender Equality Project Phase Iı Men, Masculinities And Gender Equality Mapping And Monitoring Study- Extended Summary, CEİD Publications.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkânsız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Stone, A. (2015). *Feminist Felsefeye Giriş*. İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Sünbuloğlu, N. Y. (2019). Eşitlikçi Erkeklerin Tahayyül Edilmesi.
<https://bianet.org/bianet/kadin/204648-esitlikci-erkekliklerin-tahayyul-edilmesi-gerekliligi>
Erişim tarihi: 03.12.2019
- TC. Başbakanlık, Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Yayın no: 86, Ankara 1995.
- Walby, S. (1997). *Patriyarka Kuramı*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yarar, B. (2015). “Yakın ilişki içinde şiddet”i feminist bakışla yeniden düşünmek. Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 13-51.